

ਐਸ.ਐਚ. ਲੋਕਰਾਜ ਅਤੇ ਓ.ਆਰ.ਐਸ

ਬਨਾਮ

ਕਿਸ਼ਨ ਲਾਲ ਅਤੇ ਹੋਰ
ਜਨਵਰੀ 11, 1995

[ਕੇ. ਰਾਮਾਸਵਾਮੀ ਅਤੇ ਮਿਸਜ਼. ਸੁਜਾਤਾ ਵੀ. ਮਨੋਹਰ, ਜੇ.ਜੇ.]

ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ (ਤੇਲੰਗਾਨਾ ਖੇਤਰ) ਇਨਾਮ ਐਕਟ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ, 1955 ਜੋ ਕਿ 1967 ਵਿੱਚ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ—ਧਾਰਾ 3—ਇਨਾਮ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਅਤੇ ਵੇਸਟਿੰਗ—ਵਿਭਾਜਨ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ—ਕੀ ਬਰਕਰਾਰ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਸਟੇਟ ਨੂੰ ਸਮਾਪਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ—ਫੈਸਲਾ, ਨਹੀਂ।

ਪਲੇਟਿਫ ਨੇ ਪਲੇਟ ਸ਼ਿਡਿਊਲ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀਜ਼ ਦੇ ਵਿਭਾਜਨ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿੱਚ 1/6ਵਾਂ ਹਿੱਸਾ ਲਈ ਇੱਕ ਸਿਵਲ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ। ਪ੍ਰਾਪਰਟੀਜ਼ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਡਿੰਗ ਅਨੁਸਾਰ ਇਨਾਮ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵਜੋਂ ਪਾਇਆ ਗਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਵਿਭਾਜਨ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਬਰਕਰਾਰ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਇਨਾਮ ਨੂੰ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ (ਤੇਲੰਗਾਨਾ ਖੇਤਰ) ਇਨਾਮ ਐਕਟ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ, 1955 ਅਧੀਨ ਸਮਾਪਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਵੇਸਟ ਹੋ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਅਪੀਲ। ਜਵਾਬੀ ਪਲੇਟਿਫ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਵਿਭਾਜਨ ਦਾ ਹੱਕ ਖੋਹਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਇਨਾਮ ਨੂੰ ਸਮਾਪਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਇਸ ਲਈ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਸਵਾਲ ਸੀ, ਕਿ ਕੀ ਵਿਭਾਜਨ ਲਈ ਸਿਵਲ ਮੁਕੱਦਮਾ, ਇਸਟੇਟ ਨੂੰ ਸਮਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਰਕਰਾਰ ਹੈ।

ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਦਿਆਂ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ

ਫੈਸਲਾ : 1.1. ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ (ਤੇਲੰਗਾਨਾ ਖੇਤਰ) ਇਨਾਮ ਐਕਟ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ, 1955, ਇੱਕ ਪੂਰਾ ਕੇਡ, ਨੇ ਇਨਾਮ ਨੂੰ ਸਮਾਪਤ ਕੀਤਾ, ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਵਿੱਚ ਵੇਸਟ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ। ਐਕਟ ਨੇ ਮੌਜੂਦਾ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਪਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਅਧਿਕਾਰ ਬਣਾਏ। ਸਮਾਪਤੀ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪੂਰਵ-ਮੌਜੂਦਾ ਅਧਿਕਾਰ, ਸਿਰਲੇਖ ਅਤੇ ਇਨਾਮਦਾਰ ਜਾਂ ਇਨਾਮ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨੂੰ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਵੇਸਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮੁੜ-ਗ੍ਰਾਂਟ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੱਕ ਉਹੀ ਵੇਸਟ ਰਹੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਨਾਮਦਾਰ ਨੇ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਪੂਰਵ-ਮੌਜੂਦਾ ਅਧਿਕਾਰ, ਸਿਰਲੇਖ ਅਤੇ ਦਿਲਚਸਪੀ ਖੋ ਦਿੱਤੀ। ਵਿਭਾਜਨ ਦਾ ਹੱਕ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਖੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਮੁੜ-ਗ੍ਰਾਂਟ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਲਈ, ਇਸਟੇਟ ਨੂੰ ਸਮਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਭਾਜਨ ਲਈ ਸਿਵਲ ਮੁਕੱਦਮਾ ਬਰਕਰਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਬੀ.ਪੀ. ਨਾਰੈਨ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਐਸ. ਮੁਖਰਜੀ, [1971] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 639; ਐਸ.ਪੀ. ਸ਼ਾਹ ਬਨਾਮ ਬੀ.ਐਨ. ਸਿੰਘ, [1969] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 908; ਚਾਯੰਨਾ ਬਨਾਮ ਕੇ. ਨੰਨਯਾਨਾ, [1973] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 193

42 ਅਤੇ ਚੇਂਚੁਲਕਸ਼ਨਮਾ ਬਨਾਮ ਸੁਬਰਮਣਯ ਰੈੱਡੀ, [1980] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1006, ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਸ਼ੀਤਲ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਮਹਮੂਦ ਸ਼ਰੀਫ, (1984) 1 ਆਂਧਰਾ ਸਾਪਤਾਹਿਕ ਰਿਪੋਰਟਰ 406; ਪੁਸ਼ਟੀ।

ਗੋਵਿੰਦ ਰੈੱਡੀ ਬਨਾਮ ਲਕਸ਼ਮੀਨਾਰਾਇਣ ਰੈੱਡੀ, (1959) 1 ਆਂਧਰਾ ਸਾਪਤਾਹਿਕ ਰਿਪੋਰਟਰ; ਕੇ. ਬਾਬਗੌਡਾ ਪਾਟਿਲ ਬਨਾਮ ਬੀ.ਕੇ. ਪਾਟਿਲ, [1989] ਸੁਪ. 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 246 ਅਤੇ ਐਸ.ਟੀ. ਕਰਾਬਨ ਬਨਾਮ ਪੀ.ਐਚ. ਕਰਾਬਨ, (1994) 4 ਸਕੇਲ 750, ਵੱਖ ਕੀਤੇ ਗਏ।

ਸਿਵਲ ਅਪੀਲੇਟ ਜੁਰਿਸਡਿਕਸ਼ਨ : ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1400 ਦਾ 1986।

ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਮਿਤੀ 22.1.86 ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ, ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ. ਨੰਬਰ 1215 ਦਾ 1977।

ਐਸ.ਆਰ. ਸੇਤੀਆ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਲਈ।

ਕੇ. ਮਾਧਵ ਰੈੱਡੀ, ਐਸ.ਵੀ. ਦੇਸ਼ਪਾਂਡੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਿਤ ਸਕਸੇਨਾ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 1-4 ਲਈ।

ਕੇ. ਰਾਮ ਕੁਮਾਰ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 7-9 ਲਈ।

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ :

ਇਹ ਅਪੀਲ ਖਾਸ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਾਲ ਉੱਠਾਈ ਗਈ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਮਿਤੀ 22 ਜਨਵਰੀ, 1986 ਨੂੰ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ. ਨੰਬਰ 1215/77 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਉੱਠਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਜਵਾਬਦੇਹ-ਮੁਦਾਈ ਨੇ ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਦੀ ਸਿਟੀ ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਮੁੱਖ ਜੱਜ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਓ.ਐਸ. ਨੰਬਰ 59 ਦਾ 1968 ਵਿੱਚ ਪਲੇਟ ਸ਼ਡਿਊਲ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀਜ਼ ਦੇ ਵਿਭਾਜਨ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿੱਚ 1/6ਵਾਂ ਹਿੱਸਾ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਪਲੇਟ 'ਬੀ' ਸ਼ਡਿਊਲ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀਜ਼ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਾਂ। ਇਸ ਵਿੱਚ 8 ਆਈਟਮ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਆਈਟਮ 5 ਅੰਤਾਪੁਰ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ 20 ਏਕੜ 21 ਗੁੰਠਾਸ ਦੇ ਖੇਤਰਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰਵੇ ਨੰਬਰ 174, 175, 179, 193 ਅਤੇ 205 ਹਨ। ਉਕਤ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਚਿਤੀਆਖਰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਖਰੀਦਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਓ.ਪੀ. ਨੰਬਰ 35/63 ਵਿੱਚ ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਦੀ ਸਿਟੀ ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਐਡਲ. ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਬਾਕੀ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀਜ਼ ਹੁਣ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀ ਖੋਜ ਅਨੁਸਾਰ ਇਨਾਮ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਹਨ:

"ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਇਸ ਗੱਲ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਪ੍ਰਤੀਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਪਲੇਟ 'ਬੀ' ਸ਼ਡਿਊਲ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀਜ਼ ਇਨਾਮ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਇਕ ਸਵੀਕਾਰਿਆ ਗਿਆ ਤੱਥ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਲੇਟ 'ਬੀ' ਸ਼ਡਿਊਲ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਇਨਾਮ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਹਨ।" ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਵੀਕਾਰਿਆ ਗਿਆ ਤੱਥਾਂ ਉੱਤੇ, ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਵਿਚਾਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੀ ਵਿਭਾਜਨ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਬਣਾਉਣਯੋਗ ਹੈ। ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ (ਤੇਲੰਗਾਨਾ ਖੇਤਰ) ਇਨਾਮਾਂ ਦੀ ਖਤਮੀ ਐਕਟ, 1955, ਜੋ ਕਿ 1967 ਵਿੱਚ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ, (ਛੋਟੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ 'ਐਕਟ') ਇਨਾਮ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੀ ਖਤਮੀ ਅਤੇ ਵੇਸਟਿੰਗ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਧਾਰਾ 3(1) ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦੀ ਹੈ :

"ਇਨਾਮਾਂ ਦਾ ਉਨਮੂਲਨ ਅਤੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਸਤਾਂਤਰਣ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ :

(1) ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਵਾਇਤ, ਬਸਤੀ, ਕਰਾਰ, ਗ੍ਰਾਂਟ, ਸਨਦ, ਹੁਕਮ ਜਾਂ ਹੋਰ ਸਾਧਨ, ਐਕਟ, ਨਿਯਮ, ਨਿਯਮ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਤਾਕਤ ਵਾਲੇ ਹੁਕਮ ਵਿੱਚ ਉਲਟ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਿਵਲ, ਰੈਵੇਨਿਊ ਜਾਂ ਅਤਿਯਾਤ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ, ਹੁਕਮ ਜਾਂ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਅਤੇ ਹਸਤਾਂਤਰਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ, ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸ. 1 ਦੇ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਅਧੀਨ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਇਨਾਮਾਂ ਨੂੰ ਉਨਮੂਲਨ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਉਹ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਹਸਤਾਂਤਰਿਤ ਹੋ ਜਾਣਗੇ।"

ਇਸ ਲਈ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਰੋਧੀ ਰਵਾਇਤ, ਬਸਤੀ ਆਦਿ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਜੋ ਕਿ ਧਾਰਾ 3(1) ਵਿੱਚ ਗਿਣਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਐਕਟ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਨਾਮਾਂ ਨੂੰ ਉਨਮੂਲਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਨਾਮ ਦੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਹਸਤਾਂਤਰਿਤ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਧਾਰਾ 3 ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੁਝ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਨੂੰ ਹਸਤਾਂਤਰਣ ਤੋਂ ਬਚਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੇ ਖੰਡ (ਅ) ਤੋਂ (ਇ) ਵਿੱਚ ਗਿਣਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਵਿੱਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਧਾਰਾ 4 ਇਨਾਮਦਾਰ ਨੂੰ ਕਬਜ਼ੇਦਾਰ ਵਜੋਂ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਧਾਰਾ ਅਨੁਸਾਰ, ਹਰ ਇਨਾਮਦਾਰ ਨੂੰ, ਹਸਤਾਂਤਰਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ, ਉਹਨਾਂ ਇਨਾਮ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇਦਾਰ ਵਜੋਂ ਰਜਿਸਟਰ ਹੋਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਕਿ ਖੰਡ (ਅ) ਤੋਂ (ਸੀ) ਵਿੱਚ ਗਿਣਤੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਧਾਰਾਵਾਂ 6 ਤੋਂ 8 ਤੱਕ ਸਥਾਈ ਕਿਰਾਏਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਬਜ਼ੇਦਾਰਾਂ

ਵਜੋਂ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਹੋਣ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਆਦਿ। ਧਾਰਾ 5 ਕਬਜ਼-ਏ-ਕਾਦਿਮ ਕਿਰਾਏਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਬਜ਼ੇਦਾਰ ਵਜੋਂ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 9 ਕੁਝ ਇਮਾਰਤਾਂ ਅਤੇ ਇਨਾਮ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਨੂੰ ਜੇ ਗੈਰ-ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਹਸਤਾਂਤਰਿਤ ਕਰਨ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 10 ਧਾਰਾਵਾਂ 4 ਤੋਂ 9 ਤੱਕ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਣ ਲਈ ਮੰਚ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 11 ਹਸਤਾਂਤਰਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕੁਝ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਨਾਮਦਾਰਾਂ ਵਜੋਂ। ਧਾਰਾ 23 ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲਾਂ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਤੇ ਉਥੇ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਸਵਾਲਾਂ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 24 ਧਾਰਾ 10 ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੁਕਮ ਖਿਲਾਫ ਅਪੀਲ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਜੇ ਕਿ ਧਾਰਾਵਾਂ 4 ਤੋਂ 9 ਤੱਕ ਗਿਣਤੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਵਾਲਾਂ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਐਕਟ ਇਕ ਪੂਰਾ ਕੋਡ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਇਨਾਮ ਨੂੰ ਉਨਮੂਲਨ ਕੀਤਾ, ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਵਿੱਚ ਹਸਤਾਂਤਰਿਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਲੋਕਾਂ 'ਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤੇ, ਅਪੀਲ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਉਸ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਦੇ ਅਧੀਨ। ਐਕਟ ਨੇ ਮੌਜੂਦਾ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਉਨਮੂਲਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਅਧਿਕਾਰ ਬਣਾਏ। ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਣ ਲਈ ਮੰਚ ਬਣਾਇਆ। ਇਸ ਲਈ, ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਸਿਵਲ ਮੁਕੱਦਮਾ ਵਿਭਾਜਨ ਲਈ ਬਰਕਰਾਰ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਉਨਮੂਲਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਇਨਾਮਦਾਰ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਇਨਾਮ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਉੱਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਅਧਿਕਾਰ, ਸਿਰਲੇਖ ਅਤੇ ਹਿੱਤ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਹੀ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਨਿਵੇਸ਼ਿਤ ਹੋ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਮੁੜ ਗ੍ਰਾਂਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਨਾਮਦਾਰ ਨੇ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦਾ ਅਧਿਕਾਰ, ਸਿਰਲੇਖ ਅਤੇ ਹਿੱਤ ਗੁਆ ਦਿੱਤਾ। ਵਿਭਾਜਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੁਆਰਾ ਗੁਆ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਮੁੜ ਗ੍ਰਾਂਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਅਪੀਲ ਦੇ ਮੁੜ ਗ੍ਰਾਂਟ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਇਸ ਲਈ, ਸਾਨੂੰ ਉਸ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੇ ਮੁੜ ਗ੍ਰਾਂਟ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉੱਠ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਵਿੱਚ ਬੀ.ਪੀ. ਨਾਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਐਸ. ਮੁਖਰਜੀ, [1971] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 639, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਬਿਹਾਰ ਲੈਂਡ ਰਿਫਾਰਮਜ਼ ਐਕਟ, 1950 ਅਧੀਨ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਵਿਭਾਜਨ ਲਈ ਡਿਕਰੀ ਰੱਦ ਹੋ ਗਈ ਕਿਉਂਕਿ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਸਾਰੇ ਸੰਪਤੀਆਂ ਸਮੇਤ ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਨਿਵੇਸ਼ਿਤ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਕਿ ਐਕਟ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵਿੱਚ ਮਾਲਕਾਂ ਅਤੇ ਟੈਨਿਊਰ-ਧਾਰਕਾਂ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਤਬਾਹਕਾਰੀ ਕਰਨਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਹਿੱਤਾਂ ਦੇ ਗਿਰਵੀ ਅਤੇ ਕਿਰਾਏਦਾਰਾਂ ਸਮੇਤ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਥੇ ਦੋ ਮੁਦਈਆਂ ਕੋਲ ਮੁੜ ਗ੍ਰਾਂਟ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਿਆਤ ਵਜੋਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਸੀ, ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਟੈਨਿਊਰ-ਧਾਰਕ ਜਾਂ ਮਾਲਕ ਵਜੋਂ ਅਧਿਕਾਰ ਗੁਆ ਦਿੱਤਾ। ਵਿੱਚ ਐਸ.ਪੀ. ਸ਼ਾਹ ਬਨਾਮ ਬੀ.ਐਨ. ਸਿੰਘ, [1969] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 908, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਬਿਹਾਰ ਲੈਂਡ ਰਿਫਾਰਮਜ਼ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 6 ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਵਿੱਚ ਚਾਯੰਨਾ ਬਨਾਮ ਕੇ. ਨੰਨਾਇਆਨਾ, [1979] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 42 ਅਤੇ ਚੋਂਚੁਲਕਸ਼ਮਾ ਬਨਾਮ ਸੁਬਰਮਣਿਆ ਰੈੱਡੀ, [1980] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1006, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਖਤਮ ਹੋਣ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਨਿਵੇਸ਼ਿਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜਦੋਂ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਨਵੇਂ ਅਧਿਕਾਰ ਬਣਾਏ ਗਏ, ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਅਦਾਲਤੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਫੇਰਮਾਂ ਅੱਗੇ ਅਧਿਕਾਰ ਕੰਮ ਕਰਨੇ ਪੈਣਗੇ।

ਵਿੱਚ ਸ਼ੀਤਲ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਮਹਮੂਦ ਸ਼ਰੀਫ, (1984) 1 ਆਂਧਰਾ ਵੀਕਲੀ ਰਿਪੋਰਟਰ, 406, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇੱਕ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਨੇ ਖਤਮ ਹੋਣ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮਾ ਬਰਕਰਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਇੱਕੋ ਕਾਰਨ ਕਾਰਨ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਕਿ ਗੋਵਿੰਦ ਰੈੱਡੀ ਬਨਾਮ ਲਕਸ਼ਮੀਨਾਰਾਇਣ ਰੈੱਡੀ, [1959] 1 ਆਂਧਰਾ ਵੀਕਲੀ ਰਿਪੋਰਟਰ, ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਨੁਪਾਤ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ, ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਚੰਗਾ ਕਾਨੂੰਨ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਲੀਯਤ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਸਵਾਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਅਧਿਕਾਰ ਕੇਵਲ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਹੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਗੋਵਿੰਦ ਰੈੱਡੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਵਿਭਾਜਨ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਬਰਕਰਾਰ ਹੈ। ਪਰ ਉਹ ਅਨੁਪਾਤ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ। ਇਸ ਲਈ, ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਇਸ ਗੱਲ ਵਿੱਚ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਵਿਭਾਜਨ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਬਰਕਰਾਰ ਹੈ,

ਭਾਵੇਂਕਿ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਇਨਾਮ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਨਿਵੇਸ਼ਿਤ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ।

ਸ੍ਰੀ ਮਾਧਵ ਰੈਂਡੀ, ਸੀਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵੱਡੇ ਵਕੀਲ, ਕੇ. ਬਗੋਡਾ ਪਾਟਿਲ ਬਨਾਮ ਬੀ.ਕੇ. ਪਾਟਿਲ, [1989] ਸੁਪ (1) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 246 ਅਤੇ ਐਸ.ਟੀ. ਕਰਾਬਨ ਬਨਾਮ ਪੀ.ਐਚ.ਕਰਾਬਨ, (1994) 4 ਸਕੇਲ 750 ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਵੱਡੇ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਗੁਆਇਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਨਾਮ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਦਲੀਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ ਲੱਗੀ। ਉੱਥੇ, ਵਤਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਖਾਤਮੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਤਨਦਾਰਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਨ। ਪਹਿਲਾਂ ਮੌਜੂਦ ਵਤਨਾਂ ਨੂੰ ਵਤਨਦਾਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨਾਲ ਬੇਝਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨੇ, ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਛੋਟੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਵਤਨਦਾਰ ਨੂੰ ਮੁੜ-ਗ੍ਰਾਂਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਮੁੜ-ਗ੍ਰਾਂਟ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਾਇਦਾਦ ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਬਣ ਗਈ। ਇਸ ਲਈ ਹਿੰਦੂ ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਸਹਿਭਾਗੀਆਂ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਮੀਟਾਂ ਅਤੇ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵੱਡੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਦੇਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਉਸ ਅਨੁਪਾਤ ਦਾ ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਮੁੜ-ਗ੍ਰਾਂਟ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸ ਯੋਗਤਾ ਵਿੱਚ ਮੁੜ-ਗ੍ਰਾਂਟ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਇਹ ਵਿਚਾਰਣ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਮੁੜ-ਗ੍ਰਾਂਟ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ।

ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਲਈ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਸਿਵਾਏ 'ਬੀ' ਸੈਕਸ਼ਨ ਦੀ ਆਈਟਮ 5 ਦੇ। ਮੁਕੱਦਮਾ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਆਈਟਮ 5 ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਸੰਬੰਧੀ ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧੇਗੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਹਿੰਸੇਦਾਰੀ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਖਰਚੇ ਉੱਤੇ ਲੈਣ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ।

ਏ.ਜੀ

ਅਪੀਲ ਮਨਜ਼ੂਰ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Vasu Gupta
Advocate